

THE TEPHRATURBIDITES IN BULGARIA

Ivan Nachev¹, Chavdar Nachev²

¹Geological Institute of BAS, Sofia 1113, "Ac. G. Bonchev" str. 23.

²National Muzeum "Earth and Man", Sofia 1421, "Cherni vruh" boul. 4.

Key words: tephra turbidites, tephra resedimentation, sources, paleogeodynamics

The tephra turbidites in Bulgaria (Coniacian–Campanian) show the same specific features – rhythms, internal structures, sole marks, erosional contacts, etc. They emerged from tephra turbiditic currents. The volcanic tuffs do not display such features as they are principally different rocks.

The similar **comparative characteristics of tephra turbidites and turbidites** are as follows:

(1) Rhythms with resedimented rocks (tephra turbidites) and normal sedimentary rocks (limestones, shales, etc); (2) They are turbidites (**T_{a-d}**, **T_{b-d}**, **T_{c-d}**); (3) The internal structures are similar: **T_a** – graded bedding, **T_b** – lower parallel lamination, **T_c** – cross stratification and convolution, **T_d** – upper parallel lamination; (4) The lower contact is erosional; (5) The upper contact is transitional; (6) The sole marks are scour marks, load casts, drag marks, tool marks, etc.; (7) The thickness is 0.01 – 1.2 m; (8) The ichnofossils are Paleodictyon, Myrianites, etc.; (9) They are proximal (coarse) and distal (fine) turbidites.

The comparative characteristics of extraturbidites, intraturbidites and tephra turbidites indicate different **specific features** and origin of the tephra turbidites as follows: (1) They are composed of redeposited, reworked and partially rounded and sorted tephra of

an approximately synchronous subaqueous volcanism (basaltic, andesitic, trachitic etc.); (2) The composition is volcanic (tephra); (3) According to the nature of fragments there are litho-, crystallo- and vitroclastic tephra turbidites with fragments of effusive rocks, crystalloclasts of plagioclase (andesine, labrador), pyroxene (augite, hypersthene), hornblende and volcanic glass; (4) The chemical composition is stable and similar to the one of effusive rocks and tuffs; (5) The tephra turbiditic currents are longitudinal, transversal and oblique or perivolcanic; (6) The tephra turbidites are associated with volcanic tuffs and effusive rocks towards subaqueous volcanoes or towards basin with hemipelagic micritic limestones (planktonic Foraminifera); (7) The volcanoes represented the endogenic source of tephra components, which formed deep-sea fans; (8) The sedimentation was of tephra type; (9) The sedimentary environments were **subaqueous volcanoes – slopes – rises – bottom plane or intra-volcanic depression**. (10) The paleogeodynamic environments with subaqueous volcanoes comprise the Sredna Gora intra-arc sea (trough) and the back-arc Emine marginal sea. They were located in the Middle-Alpine island-arc system of the Thetys.

ТЕФРАТУРБИДИТИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Иван К. Начев, Чавдар И. Начев

Алпийските турбидити са определени като "тъмни пясъчници" (грауваки) в алтернация с аргилити. Грауваките са обусловени причинно от турбидитни течения. Аргилитите са фонові дълбокоморски скали. Според състава и източника са разпознати (Начев, 1976; Начев, Начев, 2003) **екстратурбидити** (грауваки и др.), **интратурбидити** (кластични варовици) и **тефратурбидити**. Тефратурбидитите в България са предмет на дискусия по-долу.

Тефратурбидитите са **разпространени** и

разпознати в кониас-кампа на **Средногорската зона** и частично в кониас-сантона на **Еминската зона**.

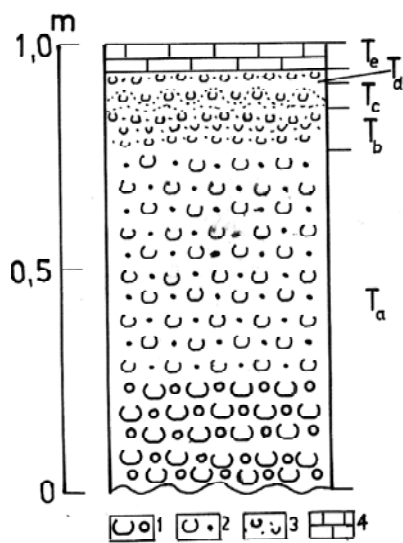
Тефратурбидитите са изградени от преработена, заоблена, сортирана и преотложена тефра на синхронни субаквални вулкани. **Съставът** им е близък до този на туфи и вулкански скали – пикрити, базалти, андезитобазалти, андезити, трахити и др. Цветът е променлив.

Според фрагментите тефратурбидитите са лито-, кристало-, и витрокластични (пепелни).

Литокластичните се състоят от литокласти на ефузивни скали, малко кристалокластика, вулканско стъкло, хлорит, zeолити, магнетит и други минерали. **Кристалокластичните** са изградени от цели или натрошени кристали на андезин, лабрадор, авгит, хиперстен, амфиболи и магнетит, но съдържат малко литокласти и вулканско стъкло. Плагиоклазите (често зонални) и мафичните минерали преобладават. Кварцът липсва напълно. Циментът е базален, поров или контактен от калцит, смектити, хлорит, zeолити и др. Структурата е псамитна и алевритна. **Витрокластичните** се състоят от фрагменти на вулканско стъкло, променено в палагонит, хлорит, смектити, zeолити, калцит и сколит. Микролитите от плагиоклази са чести. Циментът е от калцит или смектити.

Според структурите и текстурите тефратурбидитите имат **специфични белези** (Фиг.1).

Ритмите им имат специфичен състав и строеж. Тефратурбидитите имат пълни ритми от типа T_{a-d} и завършват с T_e – варовици или аргилити с хоризонтална слоистост. Те имат псефитна (блокова, валунна), псамитна, алевритна или пепелна структура. Вътрешните текстурни интервали са: T_a - градационна слоистост; T_b – долна паралелна ламинация; T_c – коса слоистост или конволюция; T_d – горна паралелна ламинация. Тектурният интервал T_e - от варовици с планктонни фораминифери липсва при чести и силни турбидитни течения. Долната граница е ясна и рязка

Фиг. 1. Строеж на тефратурбидити: 1-псефитни турбидити, 2-псамитни турбидити, 3-алевритни турбидити, 4- хемипелагични микритни варовици

(размивна) с йероглифи на внедряване, влачене, течение, предмети и др.(Фиг.2).

Горната граница е преходна. Ихнофосилите в T_e са от типа *Paleodictyon*, *Myrianites*, *Paleophycus* и др. Ритмите са дебели средно около 1 м , но се изменят от 0,1 до 1,20 м.

Тефратурбидитите са от два типа: (1) **Проксимални**, дебелослоеви с пълни ритми, с груби структури, текстури и състав; (2) **Дистални**, тънкослоеви, с тънки, непълни (подсечени) ритми, с фини структури, текстури и скални разновидности. Асоциират често с пилоу-лавови потоци (Фиг. 3).

Палеотранспортните направления, измерени около отделни вулкани, са лонгитудинални, трансверзални или коси, общо центробежни, перивулкански. Тефратурбидитите образуват шлейфове около вулканите (над 50).

Фиг. 2. Долна пластова повърхнина на тефратурбидити с йероглифи на предмети и забождане (prod and skip marks). Разрез Ахтопол, кампан.

Фиг. 3. Проксимални тефратурбидити и пилоу-лавов поток. Разрез Ахтопол-юг, кампан

Химичният състав на тефратурбидитите се мени в тесни граници. Примерният среден състав (по 23 проби) в тегловни % е следния:

SiO ₂	Al ₂ O ₃	Fe ₂ O ₃	FeO	MnO	MgO	CaO	Na ₂ O	K ₂ O	CO ₂
50,09	14,62	5,94	3,70	0,21	4,32	8,56	3,09	2,44	3,25

Химичният състав на тефратурбидитите е сходен с този на синхронните им ефузивни скали и туфи, но принципино различен от този на екстратурбидити и интратурбидити. Седиментните минерали, (калцит, смектити и др.) в тях отразяват съществени различия. Те съдържат от 4 до 22% CaCO₃ (калцит). Калцитът е специфична съставка, която ги различава от туфи и ефузивни скали.

Вертикално тефратурбидитите лежат върху микритни варовици (кониас), покриват се от пачка червени (“куш-руж”) варовици (долен кампан) или са развити от кониаса до кампана включително. На юг те лежат върху кониас-сантонски екстратурбидити.

Латерално от субакваните вулкани, тефратурбидитите заместват туфи и ефузивни скали. Към юг и север те се заместват от кониас-кампански микритни варовици с планктонни фораминифери. Съчленяването на тефратурбидитите с екстратурбидити е наблюдавано локално.

Тефратурбидитите са обусловени причинно от **ендогенен източник – субаквални вулкани** (над 50). Екстратурбидитите имат екзогенен източник (суши), а интратурбидитите – вътрешно-басейнов (шелфов) източник.

Земетресенията и експлозивната вулканска дейност са причинили ремобилизация и гравитачно свличане чрез тефратурбидитни течения. **Тефровата реседиментация** е главен процес, а турбидитните течения са аналогичен механизъм. Перивулканските дълбоководни ветрила (deep sea fans) са образувани под каньони. Тефровата реседиментация е била наложена върху фонова, дълбокоморска варовита седиментация.

Седиментните обстановки са били перивулкански: субаквални вулкани – склонове – подножия – дънни равнини или междувулкански депресии. Тефратурбидитите са локализиращи като шлейфове на субаквални вулкани. Екстра- и интратурбидитите са диагностични за басейнови обстановки.

Палеогеодинамичните обстановки са две и са част от кониас – кампанската осронодъгова система в Тетиса: (1) Средногорско междудъгово

море (трог) с повече от 50 субаквални вулкани (кониас-кампан); (2) Заддъгово Еминско крайно море (кониас-сантон) с два субаквални вулкани (Звезда и Булаир). Субаквалните вулкани са главен фактор. Тефратурбидитите и перивулканските шлейфове са синхронни на вулканизма (15,5 млн. г.). Интрузиите и дайките са били кратковременни и по-късни (кампан). Те пресичат и контактено променят вече нагънатите тефратурбидити (Фиг. 4), както и варовици или други ценоман - кампански скали.

Тефратурбидитните шлейфове са реални геоложки тела. Тяхното системно изследване и картиране е важна задача. За съжаление тефротурбидитите не са внедрени в практиката и геоложкото картиране след 1976 г. На геоложките карти и в каменните кариери (Айтос, Карнобат, Братя Кунчеви и др.) те са определени

Фиг. 4. Тънкопластови дистални тефратурбидити, които след нагъване са процепени от порфирирова дайка. Разрез Резово, кампан

като “туфи” или “андезити”, което е неправилно. Тефратурбидитите са демонстрирани на конгреси и признати в световен мащаб.

Тефратурбидитите имат специфични диагностични белези обусловени от турбидитните течения. Вулканските туфи са принципно различни скали.

В сравнение с екстра- и интратурбидитите тефратурбидитите имат принципно различни **диагностични белези**: (1) Вулканогенен (тефров) състав; (2) Според фрагментите - лито-, кристало- и витрокластични (пепелни); (3)

Перивулкански шлейфове; (4) Химизъм сходен с този на туфи и вулкански скали; (5) Вертикално и латерално асоциират и се заместват (съчленяват) с варовици с планктонни фораминифери, туфи и ефузивни скали или екстра- и интратурбидити; (6) Ендогенен (вулканогенен) източник; (7) Тефрова реседиментация; (8) Перивулкански седиментни обстановки; (9) Палеогеодинамични обстановки със субаквални вулкани – Средногорско междудъгово море и Еминско крайно море; (10) Развитие в кониас-кампанска островнодъгова система на Тетиса.

Литература

Начев, И. 1976. Върху типизацията на флиша в България. – *Палеонт., стратигр. и литол.*, 5, С., 47-60.

Начев, И., Ч. Начев. 2003. *Алтийска плейт – тектоника на България*. С., “Артик-2001”, 200 с.